

Міністерство освіти і науки України
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Херсонський навчально-науковий інститут

Кафедра економіки

О8814

ЗАТВЕРДЖЕНО
Заступник директора з
навчальної роботи
к.т.н., проф. Дудченко О.М.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

**ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У КРИЗОВИХ ТА
НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ**

Management decision making in crisis and emergency situations

рівень вищої освіти	<i>другий (магістерський)</i>
тип дисципліни	<i>обов'язкова</i>
мова викладання	<i>українська</i>

Робоча програма навчальної дисципліни «Прийняття управлінських рішень у кризових та надзвичайних ситуаціях» є однією із складових комплексної підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність 051 «Економіка», освітня програма «Економіка довкілля і природних ресурсів».

«15» листопада 2023 року. – 22 с.

Розробник: Руснак А.В., доктор екон. наук, професор, професор кафедри економіки

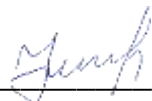
Проект робочої програми навчальної дисципліни «Прийняття управлінських рішень у кризових та надзвичайних ситуаціях» узгоджено з гарантом освітньої програми

Гарант освітньої програми

«Економіка довкілля і

природних ресурсів»

докт. екон. наук, професор

І.І. Надточій

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Прийняття управлінських рішень у кризових та надзвичайних ситуаціях» розглянуто на засіданні кафедри економіки

Протокол № 4 від «15» листопада 2023 р.

В.о. завідувача кафедри

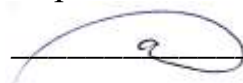

А.В. Руснак

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Прийняття управлінських рішень у кризових та надзвичайних ситуаціях» розглянуто методичною радою ХННІ НУК.

Протокол № 4 від «16» листопада 2023 р.

Голова МР ХННІ НУК

О.М. Дудченко

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Опис навчальної дисципліни.....	5
2. Мета вивчення навчальної дисципліни.....	6
3. Передумови для вивчення дисципліни.....	6
4. Очікувані результати навчання.....	6
5. Програма навчальної дисципліни.....	7
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування	11
7. Форми поточного та підсумкового контролю.....	12
8. Критерії оцінювання результатів навчання.....	14
9. Засоби навчання.....	15
10. Рекомендовані джерела інформації	15
Додаток.....	20

ВСТУП

Анотація

Освітньою програмою «Економіка довкілля і природних ресурсів» підготовки магістрів передбачено набуття здобувачами вищої освіти знань теорії прийняття управлінських рішень і методів експертних оцінок, а також вмінь організовувати моніторинг в умовах кризових ситуацій та аналізувати його результати, розробляти прогнози розвитку ситуації; застосовувати сучасні методи в процесі підготовки і ухвалення управлінських рішень в умовах кризи, застосовувати методи аналізу й оцінки ризику; розуміти проблеми стійкого розвитку, аналізувати ризики, що пов'язані з діяльністю людини, розробляти та надавати пропозиції (рекомендації) з підвищення рівня безпеки об'єкта.

Програма навчальної дисципліни «Прийняття управлінських рішень у кризових та надзвичайних ситуаціях» розрахована на здобувачів вищої освіти, які вивчили основи охорони праці та безпеки життєдіяльності. Програма передбачає комплексне застосування набутих компетенцій для обґрунтування та прийняття оптимальних управлінських рішень в умовах ризику та надзвичайних ситуацій.

Дисципліна «Прийняття управлінських рішень у кризових та надзвичайних ситуаціях» носить міждисциплінарний характер, вона забезпечує підготовку здобувачів вищої освіти до вивчення навчальних дисциплін «Економічна оцінка природно-ресурсного потенціалу та ресурсозбереження», «Фінансовий менеджмент».

Ключові слова: управлінське рішення, кризова ситуація, надзвичайна ситуація, ризик, управління, прогнозування, моніторинг.

Annotation

The educational program "Economics of the environment and natural resources" for masters provides for the acquisition of higher education knowledge of management theory and methods of expert evaluation, as well as the ability to organize monitoring in crisis situations and analyze its results, develop forecasts; to apply modern methods in the process of preparation and decision-making in crisis conditions, to apply methods of risk analysis and assessment; understand the problems of sustainable development, analyze the risks associated with human activities, develop and provide proposals (recommendations) to improve the security of the facility. The program of the discipline "Management Decision Making in Crisis and Emergencies" is designed for applicants for higher education who have studied labor protection, civil protection. The program provides for the integrated application of acquired competencies to justify and make optimal management decisions in conditions of risk and emergencies. The discipline "Management Decision Making in Crisis and Emergencies" is interdisciplinary in nature, it provides training for higher education students to study the disciplines "Strategic Enterprise Management", "Economic assessment of natural resource potential and resource conservation", "Financial Management".

Keywords: management decision, crisis situation, emergency situation, risk, management, forecasting, monitoring.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5,0	Галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки	Обов’язкова	
Модулів - 3		Рік підготовки	
Змістових модулів - 3		1-й	1-й
Електронний адрес РНПД на сайті ХННІ НУК: http://kb.nuos.edu.ua/Licensing%20and%20accreditation%20specialties/social-economic.html	Спеціальність 051 – Економіка Освітня програма «Економіка довкілля і природних ресурсів»	Семестр	
Індивідуальне науково-дослідне завдання - Немає		2-й	2-й
Загальна кількість годин - 150		Лекцій	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 6.		30 год.	12 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	12 год.
	Лабораторні		
	Освітній рівень: другий (магістерський)	Самостійна робота	
		90 год.	126 год.
		Індивідуальні завдання: - год.	
		Вид контролю: екзамен	
	Форма контролю: комбінована		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Прийняття управлінських рішень у кризових та надзвичайних ситуаціях» є формування у здобувачів вищої освіти відповідно до освітньої програми таких компетентностей:

1) інтегральну компетентність:

- здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов та вимог;

2) загальні компетентності:

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність);

ЗК4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);

3) професійні компетентності:

ФК7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання;

ФК8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень;

ФК13*. Відповідальність за колективну та власну безпеку, уміння приймати рішення у надзвичайних умовах та позаштатних ситуаціях.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення даної дисципліни є дисципліна: «Екологічний менеджмент та регіональне природокористування», «Стратегічне управління підприємством».

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти таких результатів навчання:

ПР2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

ПР12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.

ПР13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

ПР18*. Використовувати базові принципи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Прийняття, організації та контролю виконання управлінських рішень

Тема 1. Сутність, види та функціональна наповненість управлінських рішень.

Сутність управлінського рішення. Класифікація управлінських рішень. Функції управлінських рішень. Вимоги до управлінських рішень.

Джерела інформації: [9, с. 25-40; 21, с. 45-61; 22, с. 6-12; 32, с. 10-22].

Тема 2. Процес прийняття, організації та контролю виконання управлінських рішень.

Основні підходи до прийняття управлінських рішень. Умови прийняття управлінських рішень. Чинники впливу на процес прийняття управлінських рішень. Технологія прийняття управлінських рішень. Етапи розробки та прийняття управлінського рішення. Організація та контроль виконання управлінських рішень.

Джерела інформації: [9, с. 45-49; 21, с. 65-75; 22, с. 49-52; 24, с. 102-122; 32, с.34-46].

Тема 3. Моделі і методи прийняття управлінських рішень.

Методи і способи прийняття рішень. Моделювання при прийнятті управлінських рішень.

Джерела інформації: [6, с. 55-75; 9, с. 71-81; 22, с. 55-75; 32, с. 56-80].

Модуль 2

Розробка та прийняття управлінських рішень в кризових ситуаціях

Тема 4. Сутність та причини кризових ситуацій.

Поняття кризи та кризової ситуації. Внутрішні та зовнішні причини криз. Наслідки кризового стану.

Джерела інформації: [32, с. 99-108; 38, с. 88-95].

Тема 5. Види криз і кризових ситуацій та ключові параметри, що їх описують.

Види криз та кризових ситуацій. Ключові параметри, що описують кризу. Заходи щодо подолання кризових ситуацій.

Джерела інформації: [3, с. 121-142; 32, с. 118-128].

Тема 6. Методи аналізу та прогнозування кризових ситуацій.

Етапи аналізу кризових ситуацій. Методика діагностування та аналізу кризового стану підприємства. Методичні підходи до прогнозування кризових явищ в економіці. Методи прогнозування внутрішніх та зовнішніх криз на підприємстві.

Джерела інформації: [3, с. 202-232; 31, с. 58-64; 32, с. 138-158].

Тема 7. Особливості антикризового управління на підприємстві відповідно до виду криз.

Сутність, мета та функції антикризового управління підприємством. Етапи реалізації ефективного рішення з антикризового управління підприємством. Особливості антикризового управління на підприємстві відповідно до виду криз за сферою виникнення. Антикризове управління при подоланні економічних криз. Антикризове управління при подоланні фінансових криз. Антикризове управління при подоланні соціальних криз. Антикризове управління при подоланні інформаційних криз. Антикризове управління при подоланні криз організаційно-управлінського характеру. Антикризове управління при подоланні виробничо-технологічних криз. Антикризове управління при подоланні криз збуту. Антикризове управління при подоланні криз постачання. Особливості антикризового управління на підприємстві відповідно до виду криз за станом, за масштабом, за причинами.

Джерела інформації: [18, с. 58-68; 32, с. 171-192].

Модуль 3

Прийняття управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуацій

Тема 8. Поняття та класифікація надзвичайних ситуацій.

Поняття надзвичайних ситуацій. Класифікація надзвичайних ситуацій. Критерії визначення рівня надзвичайної ситуації. Причини та наслідки виникнення надзвичайних ситуацій. Етапи розвитку надзвичайної ситуації та відповідні заходи цивільного захисту.

Джерела інформації: [10, с. 122-128; 26; 32, с. 202-212].

Тема 9. Правові та організаційні основи забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях.

Сутність правового регулювання забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях. Державна система запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій.

Джерела інформації: [1; 2, с. 144-149; 10; 32, с. 226-236].

Тема 10. Розробка та прийняття управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуацій.

Теоретичні аспекти прийняття управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуацій. Особливості управління процесом подолання наслідків надзвичайних ситуацій. Застосування елементів SWOT-аналізу при прийнятті управлінських рішень за умов надзвичайних ситуацій.

Джерела інформації: [7, с. 138-142; 28, с. 182-188; 32, с. 241-257].

5.1. Тематичний план навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем дисципліни	Кількість годин							
	Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
	Разом	у тому числі			Разом	у тому числі		
		Лекції	Практична робота	Самостійна робота		Лекції	Практична робота	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модуль 1. Прийняття, організації та контролю виконання управлінських рішень								
Тема 1. Сутність, види та функціональна наповненість управлінських рішень	14	2	2	10	14			14
Тема 2. Процес прийняття, організації та контролю виконання управлінських рішень	18	4	4	10	18	2	2	14
Тема 3. Моделі і методи прийняття управлінських рішень	18	4	4	10	18	2	2	14
Разом за змістовим модулем 1	50	10	10	30	50	4	4	42
Модуль 2. Розробка та прийняття управлінських рішень в кризових ситуаціях								
Тема 4. Сутність та причини кризових ситуацій.	12	2	2	8	12			12
Тема 5. Види криз і кризових ситуацій та ключові параметри, що їх описують.	12	2	2	8	10			10
Тема 6. Методи аналізу та прогнозування кризових ситуацій.	10	2	2	6	14	2	2	10
Тема 7. Особливості антикризового управління на підприємстві відповідно до виду криз.	16	4	4	8	14	2	2	10
Разом за змістовим модулем 2	50	10	10	30	50	4	4	42
Модуль 3. Прийняття управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуацій								
Тема 8. Поняття та класифікація надзвичайних ситуацій.	18	4	4	10	18	2	2	14
Тема 9. Правові та організаційні основи забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях.	14	2	2	10	14			14
Тема 10. Розробка та прийняття управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуацій.	18	4	4	10	18	2	2	14
Разом за змістовим модулем 3	50	10	10	30	50	4	4	42
Усього годин	150	30	30	90	150	12	12	126

5.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Сутність, види та функціональна наповненість управлінських рішень	2	
2	Процес прийняття, організації та контролю виконання управлінських рішень	4	2
3	Моделі і методи прийняття управлінських рішень	4	2
4	Сутність та причини кризових ситуацій.	2	
5	Види криз і кризових ситуацій та ключові параметри, що їх описують.	2	
6	Методи аналізу та прогнозування кризових ситуацій.	2	2
7	Особливості антикризового управління на підприємстві відповідно до виду криз.	4	2
8	Поняття та класифікація надзвичайних ситуацій.	4	2
9	Правові та організаційні основи забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях.	2	
10	Розробка та прийняття управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуацій.	4	2
Разом		30	12

Самостійна робота

№ з/п	Вид роботи	Норматив	Кількість годин	
			Денна форма	Заочна форма
1	2	3	4	5
1	Підготовка до лекцій	1 год. на 1 лекцію	15	6
2	Підготовка до практичних робіт	підготовка до практичних занять – 1-2 год/ 1 заняття	15	12
3	Підготовка до екзамену	підготовка до контрольних заходів – 15 (30) год. на 1 захід	15	30
4	Підготовка до поточного модульного контролю		45	-
5	Виконання контрольної роботи	мінімум 15 годин на 1 роботу	-	30

Продовження табл.

1	2	3	4	5
6	Тема 1. Сутність, види та функціональна наповненість управлінських рішень			4
7	Тема 2. Процес прийняття, організації та контролю виконання управлінських рішень			5
8	Тема 3. Моделі і методи прийняття управлінських рішень			5
9	Тема 4. Сутність та причини кризових ситуацій.			5
10	Тема 5. Види криз і кризових ситуацій та ключові параметри, що їх описують.			5
11	Тема 6. Методи аналізу та прогнозування кризових ситуацій.			5
12	Тема 7. Особливості антикризового управління на підприємстві відповідно до виду криз.			5
13	Тема 8. Поняття та класифікація надзвичайних ситуацій.			5
14	Тема 9. Правові та організаційні основи забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях.			4
15	Тема 10. Розробка та прийняття управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуацій.			5
Разом			90	126

Примітка. У дужках для заочної форми

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Методи навчання:

для всіх видів занять:

- робота з літературою – опрацювання різних видів джерел, спрямоване на формування нових знань, їх закріплення, вироблення вмій і навичок та реалізацію контрольно-корекційної функції в умовах формальної освіти;

для лекційних занять:

- лекція – усний виклад навчального матеріалу, який характеризується великим обсягом, складністю логічних побудов, сконцентрованою розумових образів, доведень і узагальнень;

- відеометод – використання відеоматеріалів для активізації наочно-чуттєвого сприймання; забезпечує більш легке засвоєння знань в їх образно-понятійній цілісності та емоційній забарвленості;

для практичних занять:

- практична робота – метод поглиблення і закріплення теоретичних положень навчальної дисципліни та формування вмій і навичок їх практичного застосування шляхом виконання відповідно сформульованих завдань.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- письмовий контроль результатів навчання;
- усні відповіді на практичних заняттях;
- поточні модульні контрольні роботи у формі тестування (тестовий контроль);
- екзамен.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення здобувача вищої освіти оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки заключного екзамену.

Питома вага заключного екзамену в загальній системі оцінок – **40 балів**. Право здавати заключний екзамен дається здобувачу вищої освіти, якій з урахуванням максимальних балів проміжних оцінок і заключного екзамену набирає не менше **60 балів**. Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки екзамену.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час виконання завдань практичних робіт.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

7.1. Форми контролю результатів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти та їх оцінювання

Практична робота

Бал	Критерії оцінювання
3	Робота виконана у встановлений термін. Здобувач вищої освіти самостійно визначає тип задачі і раціонально розв'язує її. Може розв'язувати комбіновані задачі. Звіт відповідає встановленим вимогам.
2	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Здобувач вищої освіти наводить потрібні формули. Розв'язує задачу користуючись алгоритмом. Складений звіт містить неточності у висновках та помилки
1	Здобувач вищої освіти складає скорочену умову задачі, робить обчислення лише за готовою формулою.
0	Здобувач вищої освіти не розв'язує задачі.

Поточний модульний контроль у формі тестування

Правильних відповідей, %	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10
Бал	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

7.2. Узагальнюючі результати поточного контролю знань

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Виконання практичних робіт	10 роб. × 3 бали = 30 балів	10 роб. × 3 бали = 30 балів
Поточний модульний контроль	3 МКР × 10 балів = 30 балів	-
Виконання контрольних робіт	-	1 роб. × 30 балів = 30 балів
Всього	60	60

Контрольна робота (для заочної форми)

Бал	Критерії оцінювання
1	2
30	Робота виконана у встановлений термін. Матеріал викладено у достатньому обсязі, аргументовано і у правильній послідовності. Використані не тільки рекомендовані джерела інформації, а й новітні, самостійно знайдені у періодичних виданнях та в інтернет-ресурсах. Правильно сформульовані узагальнюючі висновки. Робота достатньо ілюстрована, оформлена акуратно, з дотриманням вимог до технічної документації. Під час захисту роботи здобувач вищої освіти вільно орієнтується в матеріалах.
20	Робота виконана у встановлений термін. Матеріал викладено у достатньому обсязі, логічно. Використані рекомендовані джерела інформації. Правильно сформульовані узагальнюючі висновки. Робота оформлена акуратно, з дотриманням вимог до технічної документації. Під час захисту роботи здобувач вищої освіти орієнтується в матеріалах, у відповідях є неточності.
10	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Матеріал викладено у правильній послідовності, але недостатньо повно. Недостатньо використані рекомендовані джерела інформації. Висновки сформульовані формально або не зв'язані з матеріалами роботи. В оформлені роботи є порушення вимог до технічної документації. Під час захисту роботи здобувач вищої освіти в цілому орієнтується в матеріалах, у відповідях є помилки та неточності.
5	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Матеріал викладено безсистемно, висновки сформульовані формально або відсутні. Робота оформлена неохайно, з порушенням вимог до технічної документації. Під час захисту роботи здобувач вищої освіти слабо орієнтується в матеріалах, у відповідях є помилки.
0	Роботу не виконано

Підсумковий контроль у формі екзамену

Підсумковий контроль складається з тестування (1 тест на відповідність) та усної відповіді на 2 контрольних питання.

Тестування

Правильних відповідей, %	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10
Бал	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Усна відповідь (1 питання – 15 балів)

Бал	Критерії оцінювання
15	Здобувач вищої освіти вільно володіє матеріалом, дає вичерпну, повну відповідь на поставлені та додаткові питання за змістом навчальної дисципліни.
13	Здобувач вищої освіти орієнтується у матеріалі, дає не досить повну відповідь на поставлені та додаткові питання за змістом навчальної дисципліни.
10	Здобувач вищої освіти має уявлення про зміст питань, дає не досить повну відповідь на поставлені та додаткові питання за змістом навчальної дисципліни.
8	Здобувач вищої освіти має уявлення про зміст питань, дає нечіткі та неточні відповіді на поставлені та додаткові питання за змістом навчальної дисципліни.
5	Здобувач вищої освіти має уявлення про зміст питань, дає нечіткі та неточні відповіді на поставлені питання, але не дає відповіді на додаткові.
0	Здобувач вищої освіти не орієнтується у матеріалах питання, не може відповісти на додаткові питання за змістом навчальної дисципліни.

8. Критерії оцінювання результатів навчання

8. Критерії оцінювання результатів навчання

№ змістового модуля і теми		Денна форма		Заочна форма	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	T2	Практична робота № 1	3	Практична робота № 1	3
	T3	Практична робота № 2	3	Практична робота № 2	3
	T4	Практична робота № 3	3	Практична робота № 3	3
	T5	Практична робота № 4	3	Практична робота № 4	3
ПМК		Тест № 1	10	-	-
ЗМ 2	T6	Практична робота № 5	3	Практична робота № 5	3
	T7	Практична робота № 6	3	Практична робота № 6	3
	T10	Практична робота № 7	3	Практична робота № 7	3
	T11	Практична робота № 8	3	Практична робота № 8	3
ПМК		Тест № 2	10	-	-
ЗМ 3	T12	Практична робота № 9	3	Практична робота № 9	3
	T14	Практична робота № 10	3	Практична робота № 10	3
	-	-	-	Контрольна робота	30
ПМК		Тест № 3	10	-	-
Підсумковий контроль		Екзамен, в т.ч.	40	Екзамен, в т.ч.	40
		Тестування	10	Тестування	10
		Відповідь	10	Відповідь	10
		Практичні завдання	20		20
Сума			100		100

9. Засоби навчання

Технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, персональні комп'ютери з підключенням до мережі Інтернет.

При проведенні занять за дистанційною формою навчання використовуються дистанційні платформи й інформаційно-комунікаційні технології (Moodle, Google Classroom, DingTalk, ZOOM Cloud Meetings, Skype, Viber, WeChat, Telegram, соціальні мережі тощо).

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Артющин Л.М., Мосов С.П., Охрименко О.Р. Праця в особливих умовах. К.: Хімджест, 2004. 94 с.
2. Василенко В.А. Менеджмент устойчивого развития предприятий: монографія. К.: Центр учебной литературы, 2005. 648 с.
3. Василенко О.В. Антикризове управління підприємством: навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2003. 504 с.
4. Види надзвичайних ситуацій та їх класифікація [Електронний ресурс]. URL: https://pidru4niki.com/12090613/bzhd/vidi_nadzvichaynih_situatsiy_klasifikatsiya (дата звернення: 05.02.2022).
5. Виноградський М.Д., Шканова О.М. Організація праці менеджера. К., 2002. 518 с.
6. Гевко І.Б. Методи прийняття управлінських рішень: підручник. К.:Кондор, 2009. 187 с.
7. Городня Т.А., Мойсеєнко І.П. Економічна та фінансова діагностика. Львів: «Магнолія 2006», 2008. 282 с.
8. Дзюбик С.Д., Ривак О.С. Основи економічної теорії. К.: Знання, 2006. 481 с.
9. Дикань С.А., Зима О.Є. Безпека в галузі та надзвичайних ситуаціях. Університетський курс: підручник. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. 273 с.
10. ДК 019:2010 Класифікатор надзвичайних ситуацій. К.: Держспоживстандарт України, 2010. 19 с.
11. Дмитрієв І.А., Близнюк А.О., Онісіфорова В.Ю. Управління економічною безпекою автотранспортного підприємства: монографія. Харків, 2014. 216 с.
12. Докуніна К.І. Антикризове управління підприємством: сутність поняття та функції. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 36. С. 113-116.
13. Дребот С.Д. Формування системи індикаторів кризових явищ. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vntu/2009_19_1/pdf/63.pdf (дата звернення: 23.07.2021).
14. ДСТУ 3891:2013 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Терміни та визначення основних понять. На заміну ДСТУ 3891-99 ; Чинний від 2014.01.01. К.: Мінекономрозвитку України, 2014. IV, 17 с. (Національний

стандарт України).

15. Іванюта С.М. Антикризове управління. К.: Центр учбової літератури, 2007. 288 с.

16. Карпунь І.Н. Антикризіві заходи на підприємстві: управління, стратегія, цілі та завдання: монографія. Львів: «Магнолія 2006», 2008. 440 с.

17. Ковалевська А.В. Конспект лекцій з дисципліни «Антикризове управління підприємством». Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. 140 с.

18. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. К.: Київський національний торговельно-економічний ун-т, 2001. 580 с.

19. Методические материалы для проведения семинаров «Экономические причины банкротства и санация предприятий». Deloitte&Touche, 2001.

20. Михалева Е.П. Менеджмент: конспект лекцій: 2-е изд. М: Издательство Юрайт, 2014. 191 с.

21. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: навч. посібник. Ред.: Ф.Ф. Бутинець, М.М. Шигун. Житомир: ЖДТУ, 2004. 352 с.

22. Онісіфорова В.Ю., Болотова Т.М. (2020). Алгоритм реалізації та заходи антикризового управління підприємством. С. 119-127. URL: <http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/view/218738> (дата звернення: 19.08.2021).

23. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту. К.: «Кондор», 2003. 664 с.

24. Подсолонко А.О. Менеджмент: теорія і практика. К.: ЦУЛ, 2003. 370 с.

25. Поняття та види надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс]. URL: <http://mego.info/матеріал/№-1-поняття-та-види-надзвичайних-ситуацій> (дата звернення: 23.05.2022).

26. Посібник з управління надзвичайними ситуаціями. Система управління надзвичайною ситуацією (ICS). *Берегова охорона США*. Вашингтон, окр. Колумбія, 20593. 2001. 254 с.

27. Приймак В.М. Прийняття управлінських рішень: навчальний посібник. К.: Атіка, 2008. 240 с.

28. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги кризового та екстреного втручання: Наказ Міністерства соціальної політики України від 01.07.2016 р. № 716. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-16> (дата звернення: 23.07.2021).

29. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 35. Ст. 237.

30. Птахіна О.М. Антикризове управління. Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2017. 164с.

31. Руснак А.В., Ломоносов А.В., Ломоносова О.Е., Надточій І.І. Прийняття управлінських рішень в кризових та надзвичайних ситуаціях. Миколаїв: Іліон, 2023. 266 с.

32. Самуэльсон П.А., Нордхаус В.Д. Экономика. М.: Вильямс, 2014.

1360 с.

33. Ситник Г.П. Взаємозумовленість кризових та надзвичайних ситуацій у контексті публічного управління у сфері національної безпеки. С. 180-193. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/expert/8/17.pdf>. (дата звернення: 21.07.2021).

34. Терещенко О.О. Фінансова санація і банкрутство підприємств: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2000. 412 с.

35. Технічна енциклопедія TechTrend: веб-сайт. URL: <http://techtrend.com.ua> (дата звернення: 04.04. 2021).

36. Хіт Р. Кризовий менеджмент для керівників: пер. з англ. К.: Наукова думка, 2002. 566 с.

37. Чернявский А.Д. Антикризисное управление. К.: МАУП, 2000. 208 с.

38. Шегда. А.В. Менеджмент: Навчальний посібник. К.: «Знання», 2002. 584 с.

39. Шершньова З.Є., Багацький В.М., Гетманцева Н.Д. Антикризове управління підприємством / Заг. ред. З.Є. Шершньова. К.: КНЕУ, 2007. 680 с.

40. Шморгун Л.Г. Менеджмент організацій: навч. посіб. К., 2010. 452 с.

Допоміжна література

41. Андрушко О.Б., Горбачовська М.Р. Моделювання діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 2006. № 2 (552). С. 158-163.

42. Антонюк Н.А. Прогнозування в антикризовому управлінні в умовах реформування. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*. Вип. 2(12), 2019. С. 15-20.

43. Банера Н.П. Антикризове управління як один із шляхів виходу із фінансової кризи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Миколаїв, 2016. №10. С. 266-269.

44. Бобровська О.Ю. Еволюція прогнозування розвитку соціально-економічних процесів: стан і напрямки удосконалення. URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02\(6\)/11boysnu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02(6)/11boysnu.pdf) (дата звернення: 22.07.2021).

45. Бреус С.В., Семченко Є.О. Методи та моделі прийняття управлінських рішень. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 24. С. 117-122.

46. Галушко О.І. Визначення поняття «криза» та параметрів, що описують кризу на підприємстві. *Матістеріум*. Вип. 14. Економічні студії. 2004. С. 52-55.

47. Даніч В.М. Визначення кризового стану підприємства. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 2013. №4. С. 208-218.

48. Денисюк О.Г., Дерев'янюк О.Ю. Сутність, класифікація та причини виникнення криз у діяльності підприємств. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*. 2015. № 1 (71). С. 80-90.

49. Костецький В. Формування стратегії антикризового управління підприємством. *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 8. Ч. 2. С. 208-211.

50. Костіна О.М., Методи та моделі діагностики кризового стану підприємства. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*, 2012. № 4. С. 91-97.
51. Кривов'язюк І.В. Методологія діагностування кризового стану підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*, 2011. № 22/2011. С. 32-40.
52. Кухта П.В. Кризи, їх причини та наслідки. *Ефективна економіка*. № 10, 2012. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1439> (дата звернення: 22.07.2021).
53. Мирошниченко Ю.В., Вдовіченко А.С. Антикризове управління на підприємствах малого та середнього бізнесу. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. Харків, 2020. №25. С. 119-132. DOI: <http://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2020.24.0.119>.
54. Морозов Є.Ю. Антикризові заходи в системі управління підприємством. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2018. № 3. С. 114-120.
55. Обиденнова Т.С., Гусаров О.О., Антипцева О.Ю. Методи прийняття управлінських рішень в умовах розроблення, впровадження та функціонування системи менеджменту інформаційної безпеки. *Проблеми системного підходу в економіці*. № 2(70), 2019. С. 153-157.
56. Овсак О.П., Іващенко О.В. Теоретико-методичні аспекти діагностики кризи збуту підприємства. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: збірник наукових праць*. К.: НАУ, 2011. Вип. 29. 330 с.
57. Онісіфорова В.Ю., Болотова Т.М. (2020). Алгоритм реалізації та заходи антикризового управління підприємством. С. 119-127. URL: <http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/view/218738> (дата звернення: 19.08.2021).
58. Погрішук Г.Б., Присяжнюк С.В. Ідентифікація фінансової кризи на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2016. Вип. 3. С. 463-469.
59. Посібник з управління надзвичайними ситуаціями. Система управління надзвичайною ситуацією (ICS). *Берегова охорона США*. Вашингтон, окр. Колумбія, 20593. 2001. 254 с.
60. Рубан В.М. Теоретичні аспекти кризи та антикризового управління. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2014. Т. 19. Вип. 2/2. С. 154–157.
61. Сулім А.О. Методичні підходи до аналізу кризових явищ в організаціях. *International Electronic Scientific Journal "Science Online"*. URL: <http://nauka-online.com/> (дата звернення: 12.07.2021).
62. Тарасова Г.О. Прогнозування кризових явищ під час управління розвитком промислового підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Вип. 4 (15), 2018. С. 247-253.
63. Терент'єва А.В. Можливість застосування елементів SWOT-аналізу при прийнятті управлінських рішень за умов надзвичайних ситуацій. *Інвестиції: практика та досвід*. № 3, 2013. С. 93-95.
64. Терлецька Ю.О. Антикризова діагностика підприємства: методи, способи та умови застосування. *Вісник Донецького університету. Серія В: Економіка і право*, 2006. Т. 2. № 1. С. 504-509.
65. Тюріна Н.М., Шатайло О.А. Антикризовий потенціал: сутнісні характеристики та структуризація. *БізнесІнформ*. 2018. № 5. С. 434-439.

66. Хандій О.О. Антикризові інструменти управління підприємством: практичні аспекти реалізації. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 4. С. 186-192. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2012_4_24 (дата звернення: 23.08.2021).

67. Хомяков В.І. *Менеджмент підприємства*. К.: Кондор, 2009. 434 с.

68. Шатайло О.А. Особливості використання антикризового потенціалу в антикризовому управлінні на підприємстві. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 2 (88). С. 98-105. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2019-2\(88\)-98-105](https://doi.org/10.26642/jen-2019-2(88)-98-105).

69. Шестопалова О.В. Економічно-кризові ситуації на підприємстві та механізми їх подолання. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 1. С. 119-122.

70. Яковчук Р.С., Саміло А.В. Теоретичні аспекти розробки та прийняття управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуацій. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 10, 2017. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1134> (дата звернення: 21.12.2022).

Інформаційні ресурси

1. Сайт Верховної Ради України: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Сайт Кабінету Міністрів України: <http://www.kmu.gov.ua>.
3. Сайт ради національної безпеки і оборони України: <http://www.rainbow.gov.ua>.
4. Сайт Міністерства охорони здоров'я України: <http://www.moz.gov.ua>.
5. Сайт Міністерства екології та природних ресурсів України: <http://www.menr.gov.ua>.
6. Сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій: <http://www.mns.gov.ua>.
7. Сайт Міжнародної організації цивільної оборони <http://www.icdo.org>.
8. Сайт Міжнародного Комітету Червоного Хреста <http://www.icrc.org>.
9. Сайт Товариства Червоного Хреста України <http://www.redcross.org.ua>.
10. Сайт Української асоціації римського клубу: <http://clubofrome.org.ua>.
11. Сайт постійного представництва України при ООН: <http://www.uamission.org>.
12. Сайт північноатлантичного альянсу (НАТО): <http://www.nato.int>.

Розробник:
д.е.н., професор

А.В. Руснак

Питання для модульного контролю знань

Контрольні питання до 1-го модуля

1. Сутність управлінського рішення.
2. Класифікація управлінських рішень.
3. Функції управлінських рішень. Вимоги до управлінських рішень.
4. Основні підходи до прийняття управлінських рішень.
5. Умови прийняття управлінських рішень.
6. Чинники впливу на процес прийняття управлінських рішень.
7. Технологія прийняття управлінських рішень.
8. Етапи розробки та прийняття управлінського рішення.
9. Організація та контроль виконання управлінських рішень.
10. Методи і способи прийняття рішень.
11. Моделювання при прийнятті управлінських рішень.
12. Теоретичні аспекти прийняття управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуацій.
13. Особливості управління процесом подолання наслідків надзвичайних ситуацій.
14. Застосування елементів SWOT-аналізу при прийнятті управлінських рішень за умов надзвичайних ситуацій.
15. Принципи управління класичної наукової школи.
16. Принципи управління американської наукової школи.
17. Характеристика видів управлінських рішень.
18. Переваги та недоліки групового підходу до прийняття рішень.
19. Переваги та недоліки системи участі при прийнятті управлінських рішень.
20. Обставини, які знижують ефективність реалізації рішення.
21. Економіко-логічні методи аналізу управлінських проблем.
22. Економіко-математичні методи аналізу управлінських проблем.
23. Основні методи управління.

Контрольні питання до 2-го модуля

24. Поняття кризи та кризової ситуації.
25. Внутрішні та зовнішні причини криз.
26. Наслідки кризового стану.
27. Види криз та кризових ситуацій.
28. Ключові параметри, що описують кризу.
29. Заходи щодо подолання кризових ситуацій.
30. Етапи аналізу кризових ситуацій.
31. Методика діагностування та аналізу кризового стану підприємства.
32. Методичні підходи до прогнозування кризових явищ в економіці
33. Методи прогнозування внутрішніх та зовнішніх криз на підприємстві.
34. Сутність, мета та функції антикризового управління підприємством.

35. Етапи реалізації ефективного рішення з антикризового управління підприємством.
36. Особливості антикризового управління на підприємстві відповідно до виду криз за сферою виникнення.
37. Антикризове управління при подоланні економічних криз.
38. Антикризове управління при подоланні фінансових криз.
39. Антикризове управління при подоланні соціальних криз.
40. Антикризове управління при подоланні інформаційних криз.
41. Антикризове управління при подоланні криз організаційно-управлінського характеру.
42. Антикризове управління при подоланні виробничо-технологічних криз.
43. Антикризове управління при подоланні криз збуту.
44. Антикризове управління при подоланні криз постачання.
45. Особливості антикризового управління на підприємстві відповідно до виду криз за станом, за масштабом, за причинами.
46. Поняття та основні параметри кризи на макрорівні.
47. Кризовий стан як об'єкт управління.
48. Загальні правила методології та технології прогнозування кризи на підприємстві.
49. Сутність стратегічної кризи.
50. Сутність кризи прибутковості.
51. Характеристика кризи ліквідності.
52. Статистичні методи аналізу кризових явищ.
53. Розрахунково-конструктивні методи аналізу кризових явищ.
54. Абстрактно-логічні методи аналізу кризових явищ.
55. Методи (заходи) антикризового управління.
56. Характеристика специфічних та зв'язуючих функцій антикризового управління підприємством.
57. Контроль як функція антикризового управління.

Контрольні питання до 3-го модуля

58. Поняття надзвичайних ситуацій.
59. Класифікація надзвичайних ситуацій.
60. Критерії визначення рівня надзвичайної ситуації.
61. Причини та наслідки виникнення надзвичайних ситуацій.
62. Етапи розвитку надзвичайної ситуації та відповідні заходи цивільного захисту.
63. Сутність правового регулювання забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях.
64. Державна система запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій.
65. Основні уражаючі фактори НС та їх параметри.
66. Уразливість і стійкість роботи ПНО в надзвичайних ситуаціях.
67. Структура техногенних аварій та їх причини.

68. Основні норми Кодексу Цивільного захисту України.

69. Основні положення Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки».

70. Основні положення Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану».

71. Принципи управління ризиками в процесі ліквідації надзвичайних ситуацій.

72. Принципи управління процесом подолання наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру.

73. Принципи управління процесом подолання наслідків надзвичайних ситуацій техногенного характеру.